

“No m'imagino la Vall d'Aran sense Catalunya”

Quins passos fa la Vall d'Aran des del punt de vista nacional amb l'aprovació de la llei del règim especial de l'Aran?

—És un pas de gegant en la llarga aspiració d'anar forjant un veritable govern territorial, perquè estableix una definició clara de la vinculació política i administrativa de l'Aran amb Catalunya. En aquest sentit, és especialment important l'article 3, que per primera vegada estableix la naturalesa i el règim jurídic de l'Aran com a entitat política i de naturalesa territorial que té personalitat jurídica pròpia i plena capacitat i autonomia per gestionar els seus interessos.

—Aquestes referències no apareixien a la llei de 1990?

—No hi figuraven, perquè la Vall d'Aran era una comarca més de Catalunya i el Conselh Generau d'Aran una administració local. Ara, la llei pretén identificar el Conselh Generau d'Aran com una administració a cavall entre la local i l'autonòmica, tot i que la Constitució espanyola únicament reconeix tres nivells d'administració, central, autonòmic i local. I per primera vegada, també es reconeix un altre anhel del poble aranès, que no volia ser inclòs en cap divisió territorial i administrativa de Catalunya que no sigui la mateixa Vall d'Aran. Ja no som una comarca, ara Catalunya està configurada per 40 comarques i l'Aran, és un gest de reconeixement de la singularitat de l'Aran que agraiem profundament.

—Enllà de les nomenclatures, què suposa aquesta nova divisió territorial?

—Amb l'anterior llei, tots els desplegaments legals i actuacions del govern de Catalunya que afectessin l'Aran quedarien inclosos dins la denominació Alt Pirineu i Aran, com per exemple la regió sanitària de l'Alt Pirineu i Aran. Això volia dir que no teníem

Carlos Barrera Sánchez (Vielha, 1950) és el síndic d'Aran des del maig de 2011, un càrrec que ja va ocupar entre 1995 i 2007, i és president de Convergència Democràtica Aranese (CDA). Amb la nova llei de règim especial de l'Aran, aquest territori té un nou encaix a Catalunya.

autonomia en moltes qüestions i que se'ns posava dins del mateix sac que d'altres territoris no singulars.

—Hem d'entendre que aquesta llei dona més autonomia a la Vall d'Aran però alhora reforça els vincles amb Catalunya?

—Penso que és exactament així. El president de la Generalitat va dir que aquesta llei demostrava la voluntat de Catalunya de continuar comptant amb la complicitat de l'Aran, que Catalunya entenia que l'Aran era una identitat singular i amb caràcter propi dins de Catalunya, però que Catalunya feia aquests gestos de reconeixement perquè es trobés a gust al seu costat, amb una nova relació política i administrativa que encaixés aquesta singularitat.

—I l'Aran també respecta les aspiracions polítiques de Catalunya?

—Els aranesos veiem en aquesta llei el resultat de la voluntat de pacte

i col·laboració, dues actituds que ens han portat a aquesta situació excepcionalment bona. L'Aran mai no hauria pogut somiar un reconeixement oficial de la nostra llengua, que s'hagués creat l'Acadèmia Aranese de la Llengua Occitana i que ara tinguem una segona llei de règim especial. Molts aranesos entenem perfectament l'anhel del poble català de decidir lliurement el seu futur, i, de fet, aquesta llei ha estat possible gràcies a la voluntat del poble català i del poble aranès, l'un d'escollar i entendre la singularitat de l'Aran, i l'altre de negociar amb Catalunya a través del Parlament aquest reconeixement.

—La llei també recull que, si el model de finançament actual no dona els fruits esperats en tres anys, també podrà renegociar-se. La Vall d'Aran té ara més competències que recursos?

—Fins a l'any 2011, el finançament era de caràcter quadriennal i depenia de la Conselleria d'Economia i Finances. Però aquell any, unilateralment, la Generalitat va trencar el model i va imposar un conveni anual, conseqüència de la caiguda del pressupost català global. Aquests anys hem anat subsistint com hem pogut, però en el pressupost del 2016 el finançament del Conselh Generau tindrà una partida fixa de 1.470.000 euros que correspon als traspessos de competències assolits amb la nova llei. A partir d'aquí, la resta de finançament que pugui obtenir del fons de cooperació local o de convenis signats amb altres departaments, s'incorporaran a aquesta quantitat.

—És un bon pacte, al seu entendre?

—Ho és perquè tindrem garantida l'estabilitat econòmica, que és un gran salt, i una comissió bilateral Conselh-Generalitat presidida per la vice-presidenta Joana Ortega, que negociarà el pressupost cada any. Fugim de la dependència del Departament d'Economia i passem a la voluntat de negociació de govern a govern. Si tres anys després aquest model anual no ha donat els fruits esperats, pactaríem un nou model de finançament.

—Allò que més han destacat els mitjans de comunicació sobre la llei és que recull el dret dels aranesos a decidir el seu futur si Catalunya es-

devingués un Estat. És una eina útil, al seu entendre?

—Catalunya ha fet amb l'Aran allò que Espanya no vol fer de cap manera, parlar i negociar. No hi ha cap referent més a tot Europa d'un territori que rebí el reconeixement institucional i identitari que Catalunya ha atorgat a la Vall d'Aran. Catalunya va deixar clar que amb l'Aran no tindria l'actitud que té Espanya amb els catalans. I en aquest sentit, trobo que seria contradictori que els aranesos satisfets amb la llei s'oposessin al dret de Catalunya a decidir el seu futur polític en un referèndum.

—Si vostè és síndic quan Catalunya convoqués un referèndum, impulsaria una consulta exclusiva a l'Aran?

—Ara com ara no em consta cap proposta de l'Estat espanyol per a la Vall d'Aran en cas que Catalunya fos un Estat independent, i crec que tampoc l'ha rebuda l'oposició aranesa... Per tant, un referèndum per preguntar si l'Aran vol seguir a Catalunya o a Espanya, no. No entenc el dret a decidir d'aquesta manera, però sí que l'entenc

si és perquè els aranesos decidim sobre com volem que encaixi la Vall d'Aran en una Catalunya independent, perquè quan Catalunya redactés la seva constitució nosaltres hauríem de proposar també una fórmula o altra de relació. No m'imagino la Vall d'Aran sense Catalunya.

—I sense Espanya?

—Sí. Si Espanya no ha acceptat el dret a decidir de Catalunya, és que algú s'espera que amb la Vall d'Aran fes una excepció i reconegués la seva singularitat institucional, cultural i lingüística?

—Unitat d'Aran, agermanat amb el PSC, considera que deixar de formar part d'Espanya perjudicaria greument el turisme, i que podria crear un rebuig cap a la llengua aranesa de molts habitants que se sentissin menystinguts per tenir una altra llengua.

—Aquests vaticinis catastròfics són d'una irresponsabilitat absoluta, a més de ser del tot falsos i infundats. A la Vall d'Aran hi ha una convivència lingüística exemplar i una part molt

substantial dels turistes són espanyols, que creix cada any, també des que va començar el procés sobiranista.

—Si Catalunya es constituís en Estat, quin espai territorial i polític hauria d'ocupar la Vall d'Aran?

—Veient la cultura del pacte i la col·laboració que ha demostrat Catalunya, pensem que una possible relació amb un Estat català implicaria que la Vall d'Aran fos un territori autònom dins d'aquest Estat, és a dir, una autonomia avançada.

—Com a aranes, està interessat a votar en un referèndum d'independència de Catalunya?

—Sí. A títol individual cadascú ha de fer el que la seva consciència li determini, i la voluntat majoritària del poble català la que decideixi. En qualsevol cas, les decisions s'han de prendre amb serenor, perquè el discurs de la por només genera crispació i fa malviure persones que ara podrien estar centrades en altres coses del dia a dia i no estar patint per què passarà en un futur.

Gemma Aguilera

La cruïlla aranesa

La llei de règim especial de l'Aran ha atorgat als aranesos el dret a decidir en un referèndum el seu futur polític si Catalunya esdevé un Estat independent. La Vall d'Aran, amb 10.000 habitants, lluita per mantenir la seva singularitat nacional i lingüística alhora que acull molta immigració espanyola. A la Vall el debat sobiranista té molts matisos, però els partits tenen el full de ruta prou clar.

El 9N, 1.743 aranesos van participar en la consulta sobre la independència de Catalunya, un 30% del cens. D'aquests, el 62,5% van votar Sí-Sí, el 13% Sí-No, el 12,7% No i el 10% restant en blanc o nul. Un percentatge de partidaris de la independència més baix si el comparem amb la mitjana de Catalunya, però prou rellevant si tenim en compte que aquest petit país occità situat a la part més occidental del Pirineu català té una identitat nacional clarament diferenciada de la de Catalunya i una població immigrada, fonamentalment espanyola, que supera de llarg la població autòctona. I com expliquen alguns aranesos, la Vall està molt marcada per la presència continuada de les forces de seguretat de l'Estat espanyol, que fins fa poc més d'una dècada acollia casernes militars, i on encara hi ha un centenar d'agents de la Guàrdia Civil.

Sigui com sigui, el debat sobiranista s'ha instal·lat a la Vall d'Aran d'una manera especial, justament per la seva condició de nació dins d'una altra nació. Si Catalunya celebrés un referèndum vinculant sobre la independència i es constituís en un nou estat, la llei de règim especial d'Aran de 2015 permetria als aranesos celebrar una segona consulta per decidir democràticament el seu encaix en el nou mapa polític. Convocar

o no la segona consulta és potestat del Conselh Generau d'Aran, ara amb majoria de Convergència Democràtica Aranesa (CDA-PNA), però amb unes eleccions a la vista el proper 24 de maig que podrien situar-hi al capdavant Unitat d'Aran (UA), partit agermanat amb el PSC, o qui sap si Podem, que també està intentant muntar una llista electoral a la Vall d'Aran.

L'aprovació al Parlament de Catalunya de la nova llei de l'Aran és per a Convergència Democràtica Aranesa i Esquerra Republicana Occitana una fita històrica en el reconeixement nacional i polític de la Vall d'Aran per part de Catalunya, perquè "atorga al Conselh la capacitat política de fer de Generalitat a l'Aran, amb un nivell d'autogovern que en moltes de les consideracions i matèries toca sostre autonòmic", com remarca l'alcalde de Vielha, secretari general de CDA i diputat al Parlament per CiU Àlex Moga.

En canvi, per a Unitat d'Aran, la llei "no és una revolució, que ja es va fer amb l'Estatut del 2006, sinó que acaba essent un pas enrere en l'autogovern perquè no garanteix el finançament necessari per desenvolupar les noves competències. El Conselh només té capacitat de decisió sobre el 8% del seu pressupost", remarca. En qualsevol cas, la llei va ser aprovada al Parlament per

unanimitat, tret de l'apartat del dret a decidir, en què només el PP i C's s'hi van posicionar en contra.

Decidir o no decidir. És l'endemà de la hipotètica independència de Catalunya quan la Vall d'Aran podria decidir mantenir els vincles amb el Principat, que es remunten a l'any 1174 i van ser ratificats en una consulta el 1313 amb el rei Jaume II, unir-se a Espanya o fins i tot intentar una aventura en solitari com un Estat lliure associat. Les discrepàncies polítiques no només són sobre si un referèndum oficial a Catalunya és un assumpte que incumbeixi els aranesos o no, sinó també en la resposta que assenyalaria cada partit en una papereta si es fes una segona consulta a la Vall, i encara més, si realment és necessari o no que els aranesos exerceixin el dret a decidir l'endemà de la independència.

Convergència Democràtica Aranesa –que es va separar d'Unió Democràtica el 1995– té majoria al Conselh Generau d'Aran i ostenta la principal alcaldia de la Vall, Vielha. No té dubtes sobre el camí que vol seguir: "La llei diu que l'Aran és dins de Catalunya, territorialment és innegable, i si es convoca el poble català perquè decideixi el seu futur, l'Aran anirà a votar i posicionar-se. Ara bé, no som partidaris de fer una segona

CONSELL GENERAL D'ARAN

El president de la Generalitat, Artur Mas, i el síndic d'Aran, Carlos Barrera, oficialitzen la llei de règim especial de l'Aran. A la dreta, un moment de la celebració de la Festa de l'Aran, el 17 de juny.

consulta, perquè la relació política que té l'Aran amb Catalunya és inversament proporcional al que té Catalunya amb Espanya. Si a nosaltres se'ns reconeix tota la capacitat política i institucional, lingüística i nacional, és evident que no hi ha motius objectius perquè haguem decidir entre Catalunya i Espanya. La tria ja està feta, i des de fa molts segles”, argumenta Àlex Moga.

Sobre l'encaix que hauria de tenir la Vall d'Aran en l'Estat català, CDA defensa “una autonomia avançada” que tingués capacitat legislativa i executiva i autonomia financera: “Som una comunitat molt reduïda i necessitem instruments que no podríem tenir si estiguéssim sols, i sembla difícil que Espanya ens permetés conservar la nostra identitat. Egoïstament, o estem amb Catalunya o no aconseguirem preservar la nostra nació”, rebla el diputat de CiU i alcalde de Vielha.

En una línia molt semblant es pronuncia Esquerra Republicana Occitana (EROC), que no té representació al Consell i té una implantació molt modesta a la Vall d'Aran però que també té molt clar el seu full de ruta. El seu secretari d'organització, Hug de la Rosa, deixa molt clar que, tot i que Catalunya no és la seva nació, en un referèndum català el partit defensaria el Sí-Sí: “Som occitanistes i creiem que la Vall d'Aran

forma part de la nació occitana, tot i que avui aquesta nació no existeix com a tal. Però davant la disjuntiva de triar entre Espanya i Catalunya, apostem per Catalunya, entre d'altres coses perquè la Vall d'Aran, com a nació amb un règim especial i amb una política lingüística com la que tenim ara, només ens la respectarà Catalunya. Hem assolit un alt nivell d'autogovern i la nostra llengua està ara molt més protegida gràcies a Catalunya, que no ens obliga a renunciar a la realitat nacional occitana”. El següent pas per a EROC seria que els aranesos decidissin quin encaix volen tenir amb Catalunya, “perquè haurà de quedar reflectit en la Constitució catalana i ha de comportar el reconeixement de la realitat nacional occitana i les màximes quotes d'autogovern”. Per tant, EROC tampoc no veuria necessari un segon referèndum per triar entre Catalunya i Espanya, sinó per decidir la fórmula de relació amb l'Estat català.

Per contra, el secretari general d'Unitat d'Aran, Paco Boya, prefereix que aquest territori quedi al marge del debat sobiranista català: “Estem parlant de dos pobles molt diferents, l'aranès i el català, però totes dues són societats molt condicionades per la llengua i pel mestissatge, i quan pretenem dir a la gent que triï entre una de les seves identitats, els resultats poden no agradar-nos”.

Boya, que insisteix en la qüestió de la llengua tot i que ni a Catalunya ni a l'Aran s'ha produït cap conflicte social per la qüestió lingüística, considera que el poble aranès “mereix un tractament especial en aquest procés, no es pot equiparar a la resta de comarques catalanes i per tant ha de decidir de manera diferenciada”. Contrari a la independència de Catalunya, apunta que l'opció d'UA és que “l'Aran tingui autonomia com ha estat fins ara, amb una vinculació administrativa amb Catalunya, però amb una relació molt forta amb l'Aragó i la resta d'Espanya, perquè aquí la identitat de molta gent està relacionada amb la resta del territori espanyol”. Al seu entendre, “aquest equilibri ens ha anat bé, i trencar la relació amb Catalunya o amb la resta del territori espanyol no seria bo per a la Vall d'Aran”.

Des del PP aranès s'insisteix en el fet que el partit no és “anticatalà”, sinó que defensa els interessos dels aranesos, que al seu entendre passen per lluitar contra el secessionisme català, que trencaria l'*statu quo* actual de pertànyer a Catalunya i a Espanya, que, a parer dels populars, ha funcionat molt bé per als interessos de la Vall.

PP i UA comparteixen el discurs que una Vall d'Aran en una Catalunya independent comportaria greus pèrdues econòmiques en l'activitat turística, per-

Era Querimònia, la Constitució aranesa

La Vall d'Aran està unida a Catalunya des de l'any 1174, quan el rei d'Aragó Alfons I va concedir als aranesos el privilegi de protecció que respectava les lleis consuetudinàries i l'organització política, basada en juntes de representants locals. Els successius monarques catalano-aragonesos van respectar aquests privilegis, i el 26 d'abril de 1313 el rei Jaume II el Just va dotar els aranesos d'una carta magna que els atorgava més protecció a la seva singularitat nacional i cultural. Des d'aleshores, els aranesos són els propietaris de la terra, l'aigua, la pesca, la caça i els aprofitaments forestals dels 600 quilòmetres quadrats de territori, tal com es va establir amb la signatura d'Era Querimònia, un document en què el monarca reconeixia els usos i els costums propis de l'Aran com a recompensa perquè els aranesos volien continuar pertanyent a la corona catalano-aragonesa —ho van decidir en una votació referendària— per comptes d'integrar-se a França. Amb la signatura d'Era Querimònia es considera que els aranesos s'unien voluntàriament a Catalunya. Però si Catalunya veia abolides les seves institucions el 1716 amb el decret de Nova Planta de Felip V, l'Aran conservava els seus furs com a premi pel seu suport al monarca borbònic en la guerra de Successió. Fins que el 1834 la reina regent Maria Cristina va decretar la supressió dels furs aranesos i els va imposar el nou règim polític i administratiu de l'Estat integrant-los per la força a la província de Lleida. El 17 de juny de 1991 es van celebrar les primeres eleccions al Conselh Generau d'Aran, que significaven la restitució de les institucions araneses i la recuperació dels seus drets i privilegis. Ara, 700 anys després que els aranesos decidissin seguir vinculats a Catalunya, el Parlament català els reconeix el dret a decidir si volen o no formar part de Catalunya si esdevé un Estat independent.

què foragitaria bona part dels turistes espanyols, que avui representen el 40% dels visitants de la Vall. Una amenaça desmentida per les xifres oficials de visitants de la Vall d'Aran, que des que va arrencar el procés sobiranista el 2012 no només no han caigut sinó que han crescut, i la temporada 2014-2015 preveu tancar-se amb rècord de turistes.

Identitats al carrer. Més enllà dels partits, que de fet segueixen les línies mestres dels partits germans catalans, el debat polític al carrer és força viu. Amb un 25% de població immigrant provinent de fora de l'Estat espanyol i un percentatge molt elevat de població d'origen espanyol, i en una altra mesura catalans, la societat civil també comença a posicionar-se. Per una banda, l'ANC, i

per l'altra, Societat Civil Aranesa, defensen el sobiranisme i l'unionisme des de la perspectiva dels interessos aranesos, amb un argumentari que coincideix amb el de CDA i EROC per una banda, i amb UA per l'altra. Però és al carrer on es poden llegir millor les posicions. Entre el col·lectiu de gallecs —a la Vall d'Aran se l'anomena la cinquena província, per la presència massiva de gallecs, que van començar a arribar al primer terç del segle XX i que han arrelat diverses generacions—, hi ha opinions de tota mena, que es poden englobar entre els qui han format una família i els qui estan de pas. En un bar de Vielha en què, com en d'altres establiments de restauració, se sent a parlar gairebé exclusivament castellà, i sovint amb accent gallec, un grup de joves que treballen al servei de

neteja comenten a EL TEMPS que no entenen la falera dels catalans per marxar d'Espanya, perquè, com diu el José, de 32 anys, “ja hi ha prou atur i corrupció per damunt complicar més les coses. Nosaltres estem aquí per guanyar diners i no estarem tota la vida, però com a espanyols preferim que la Vall d'Aran es quedi a Espanya”. Però la propietària del bar, gallega de naixement i aranesa d'adopció, ho veu molt diferent. Es passa al català per respondre a EL TEMPS i explica que els seus fills estudien a l'escola en cinc idiomes, i que si bé el seu marit també és gallec, tots dos pensen que “amb Catalunya vivim molt bé, ens van bé les coses i la Vall atrau cada vegada més turistes de tot arreu. Cadascú tenim unes arrels, però jo ara també em sento aranesa i una mica catalana, i veig que els catalans ens tracten de tu a tu i no ens imposen res. Jo he après aranès i català perquè he volgut, no m'han apuntat amb una pistola”. Al mateix bar, un noi jove explica que ell és aranès, i que el 9N va votar Sí-Sí perquè “Catalunya sempre ens ha respectat, i en canvi Espanya trepitja qualsevol identitat que no sigui la seva”, i respon als nois gallecs amb qui sovint es troba al bar per veure el FC Barcelona que no es queixin, que “aquí teniu feina i al vostre poble no”. Al final, diu el jove aranès, a Vielha “som quatre gats i estem molt acostumats als turistes, a ells no els ha d'importar en absolut si ens sentim més catalans que espanyols, no? Vénen a esquiar, no a governar-nos”.

En Manuel Broto, aranès de tota la vida, explica ras i curt què passa amb el sentiment identitari d'un aranès: “Jo em sento aranès i després català, perquè gràcies als gestos de respecte de Catalunya puc ser aranès, però hi ha aranesos, sobretot els més vells, que encara tenen un cert ressentiment amb Catalunya perquè no ens va ajudar fins que vam tenir l'estació de Baquèira-Beret, per interès. I això explica que molts es defineixin com aranesos i espanyols, però no se sentin catalans”. I afegeix que cal tenir present que “presència continuada de militars i policia espanyola ha deixat un pòsit espanyolista prou important, que cal sumar a la gran quantitat d'immigrants espanyols que viuen a la Vall”.

Gemma Aguilera